

INDEXY SPOTŘEBITELSKÝCH CEN

REVIZE 2024

Historie a současnost

Zpracoval:	Odbor statistiky cen
Ředitel odboru:	Ing. Vladimír Cába
Kontaktní osoba:	Ing. Pavla Šedivá
Telefon:	+420 274 052 138
E-mail:	pavla.sediva@csu.gov.cz

Obsah

I. ÚVOD, HISTORIE	2
II. REVIZE INDEXŮ SPOTŘEBITELSKÝCH CEN (ŽIVOTNÍCH NÁKLADŮ) 2024	7
A) Výběr cenových reprezentantů	8
B) Váhový systém	10
C) Metodika	11

Příloha č. 1: Váhová schémata pro výpočet indexů spotřebitelských cen (životních nákladů) za jednotlivé skupiny domácností

I. Úvod, historie

Index spotřebitelských cen patří v soustavě cenových indexů vypočítávaných v České republice mezi nejdůležitější indikátory cenového vývoje. Reprezentativním způsobem měří v časovém vývoji relativní změny konečných spotřebitelských cen zboží a služeb placených obyvatelstvem. Indexy spotřebitelských cen (životních nákladů) za domácnosti celkem jsou používány k měření inflace v České republice.

V průběhu doby prošel index spotřebitelských cen vývojovými etapami. V Československu se začalo se zjišťováním maloobchodních cen brzy po ustavení Státního úřadu statistického v roce 1919. Řady cenových indexů začínají rokem 1921. Tyto první indexy zahrnovaly celkem 41 druhů zboží, které bylo rozděleno do dvou skupin (potraviny, palivo, petrolej a mýdlo; látky, obuv, klobouky). Základním obdobím těchto indexů byl červenec 1914 (období před počátkem první světové války). Jednalo se o nevážený aritmetický průměr těchto druhů zboží. Úhrn za tyto dvě skupiny nebyl vypočítáván. Šetření cen bylo prováděno ve vybraných obcích (121 míst).

Od června 1923 byly vypočítávány indexy životních nákladů za rodiny dělnické a úřednické. Šetření cen se provádělo na 72 reprezentantech rozdělených do 5 skupin (výživa; topivo, svítivo, prostředky k čištění; nájemné z bytů; šatstvo, prádlo, obuv; ostatní potřeby). Váhy indexů byly stanoveny na základě statistiky rodinných účtů. Indexy celkových životních nákladů byly vypočítávány pouze za Prahu. Za celé území republiky byly vypočítávány jen indexy za skupinu „výživa“ tzv. potravinové. Šetření cen potravin bylo prováděno v 800 místech rozložených po celé republice, u ostatních druhů zboží bylo omezeno jen na Prahu.

Revize těchto indexů z roku 1923 byla provedena **v letech 1930–1931**. Podkladem pro konstrukci nových indexů životních nákladů za rodiny dělnické a úřednické byly výsledky statistiky rodinných účtů. Počet reprezentantů se rozšířil na 105, třídění spotřebního koše zůstalo (5 skupin). Zvláštností při této revizi bylo, že pivo bylo přesunuto ze skupiny „výživa“ do skupiny „různé jiné potřeby“. Rovněž tyto nové indexy byly vypočítávány jen za Prahu. Za celé území republiky byly vypočítávány jen indexy potravinové. Základním obdobím zůstal i nadále červenec 1914.

S další revizí indexů se počítalo asi v roce 1940. Vzhledem k obsazení Československa a vypuknutí druhé světové války k revizi již nedošlo. Po celé období války v letech 1939–1945 byly indexy vypočítávány na základě indexních schémat vypracovaných v roce 1931. Do výpočtu se braly jen ceny placené při prodeji na přidělové lístky. Základní období se změnilo na březen 1939.

Ani po skončení války nebylo možné přikročit k revizi indexů, poněvadž chyběly údaje o spotřebě domácností. Válečná spotřeba, která nepokrývala ani existenční minimum by ani nebyla vhodná ke konstrukci indexů. V prvních poválečných letech až do zrušení přidělového systému (červen 1953) bylo sledování vývoje cen a výpočet indexů ještě ztíženo tím, že vedle legálního prodeje zboží na lístky existoval černý trh za ceny mnohonásobně vyšší. Od roku 1949 byl pak ještě postupně zaváděn ve státním obchodě volný prodej přidělového zboží za zvýšené ceny.

Od roku 1952 byl výše popsán způsob výpočtu indexů životních nákladů z roku 1931 (nevyhovující pro malý počet reprezentantů a zastaralé váhy) zastaven. Přešlo se k metodě výpočtu tzv. vyčerpávajících indexů maloobchodních cen. Vyčerpávající byly tyto indexy proto, že se v nich změny cen promítaly na celý maloobchodní obrát, nikoliv proto, že by se sledovaly ceny všech druhů zboží a služeb. Podkladem pro výpočet těchto indexů byla statistika maloobchodního obrátu. Ceny služeb se do tehdejšího indexu ještě nezahrnovaly. Ceny zboží se čerpaly jen z ceníků a výměrů cenových orgánů. Později se dokonce skupinové indexy vyčíslily jen na podkladě tzv. cenových rozdílů tj. absolutních částek, které nahlásily cenové orgány při úpravě cen. Způsob výpočtu cenového indexu byl odvozen z Paascheho vzorce. Základním obdobím byl vždy předešlý rok. Od roku 1953 byly kromě indexů maloobchodních cen vypočítávány též indexy životních nákladů, a to pro domácnosti dělnické, zaměstnanecké a zemědělské. Tyto indexy měly za základ rovněž pouze předchozí rok.

Vzhledem k tomu, že tyto indexy nevyjadřovaly plynulé změny úrovně cen za řadu let od určitého výchozího období, byla **v roce 1955 provedena konstrukce nových indexů životních nákladů**, které by vyhovovaly těmto zásadám. Základním cenovým obdobím byl červen 1953. Výběr reprezentantů byl rozšířen na 372. Váhy byly stanoveny na základě výsledků statistiky rodinných účtů za rok 1955, a to za domácnosti dělnicko-zaměstnanecké a domácnosti zemědělské. Do spotřebního koše pro výpočet životních nákladů byly zahrnuty i služby. Výpočet vyčerpávajících indexů maloobchodních cen, pomocí cenových rozdílů, zůstal zachován. Ceny pro výpočet indexů byly nadále čerpány z ceníků i jiných účetních dokladů.

Další **revize indexů životních nákladů** byla provedena **v letech 1960–1963**. Podstatně byl rozšířen počet reprezentantů (na 768). Váhy byly stanoveny na základě výsledků statistiky rodinných účtů za rok 1960. Nové spotřební koše byly vypracovány za domácnosti dělnicko-zaměstnanecké a domácnosti družstevních rolníků. Index maloobchodních cen vztahující se na maloobchodní obrat byl i nadále vypočítáván jako index vyčerpávající, pomocí cenových rozdílů. Nově byla provedena konstrukce vah pro výpočet indexů veřejného stravování (118 reprezentantů restaurační a 6 reprezentantů závodní), školního stravování (5 reprezentantů) a služeb (382 reprezentantů). Do indexu maloobchodních cen se tehdy začleňoval jen index veřejného stravování. Index cen školního stravování a služeb se do výpočtu indexu maloobchodních cen nezapočítával. Do indexů životních nákladů se tyto indexy započítávaly. Ceny byly tak jako v předchozích letech čerpány z ceníků. Základním cenovým obdobím zůstal červen 1953.

Od roku 1966 bylo nutné u indexu maloobchodních cen změnit metodu výpočtu vyčerpávajícího indexu pomocí cenových diferencí na metodu výběrového indexu s pevnými váhami. Soubor reprezentantů zahrnoval 1043 položek. Váhy skupin zboží byly stanoveny na základě obratu za rok 1964. Základním obdobím byl zvolen leden 1964. Indexy cen veřejného stravování, služeb a životních nákladů nebyly touto revizí dotčeny. Aby mohly být indexy cen veřejného stravování a služeb začleněny do indexu maloobchodních cen, bylo nutné je přepočítat na základ leden 1964. V tomto období se též usilovalo o dokonalejší zjišťování cen. Bylo zavedeno sledování cen pomocí statistických výkazů z ústředních organizací obchodu. Kromě toho u určitých skupin zboží, u nichž dochází k časté obměně sortimentu (textilní zboží, obuv, kožená galanterie, nábytek), popř. kde byla tvorba cen roztržštěna (restaurační stravování, služby), zjišťovali ceny ve vybraných prodejnách (provozovnách) pracovníci oblastních statistických orgánů.

V roce 1967 byla připravována další revize indexů životních nákladů. Při této revizi byl převzat výběr reprezentantů z indexu maloobchodních cen. **Od roku 1969** byly indexy životních nákladů počítány na spotřebních koších, které byly stanoveny pro domácnosti dělnické, zaměstnanecké, družstevních rolníků a důchodců, u každé z těchto sociálních skupin pak ještě za nízkou, střední a vysokou příjmovou skupinu. Tato revize se omezila jen na skupiny zboží (1035 reprezentantů), index cen veřejného stravování a služeb nebyl revidován. Základní období bylo stejné jako u indexu maloobchodních cen, tj. leden 1964.

Začátkem roku 1969 bylo provedeno široké oponentní řízení k indexům životních nákladů, ze kterého vzešly závažné připomínky, které byly řešeny **revizí** indexů maloobchodních cen a životních nákladů, která byla provedena **v letech 1970–1971**. Celkem bylo vybráno 1480 reprezentantů. Váhy pro výpočet indexu maloobchodních cen byly stanoveny na základě maloobchodního obratu a vydání za služby v roce 1968. Spotřební koš byl členěn na 4 skupiny (potravinářské zboží, nepotravinářské zboží, veřejné stravování, služby). Základním obdobím byl stanoven leden 1968. Kromě indexu maloobchodních cen byly revidovány i indexy životních nákladů. Schémata indexů životních nákladů byly konstruovány za sociální skupiny dělníků a zaměstnanců, družstevních rolníků, důchodců. Kromě těchto průměrných indexů byly ještě sestaveny spotřební koše pro nízkou a vysokou příjmovou skupinu dělníků, zaměstnanců a družstevních rolníků. Dále byly sestaveny spotřební koše pro skupinu dělnicko-zaměstnaneckou s nezaopatřenými dětmi (s jedním, dvěma a třemi dětmi). Váhy za výdajové skupiny (potraviny, nápoje, nepotravinářské zboží, služby) byly stanoveny na základě výsledků statistiky rodinných účtů za rok 1968. Výběr reprezentantů byl shodný jako pro výpočet indexu maloobchodních cen. Zjišťování cen se provádělo čtvrtletně u většiny zboží pomocí výkazů oborových ředitelství popř. oborových podniků obchodu.

Celostátně platné ceny (elektřina, plyn, benzin, poplatky, dopravní a spojové tarify, vodné a stočné, poplatky za rekreaci, učební kurzy apod.) čerpal statistický úřad přímo z vyhlášek. Ceny zboží s častou obměnou sortimentu (textil, obuv apod.), restauračního stravování a služeb zjišťovali ve vybraných prodejnách a provozovnách pracovníci oblastních statistických orgánů. Indexy na těchto spotřebních koších byly vypočítávány až do konce roku 1979.

Od roku 1980 byly indexy maloobchodních cen a životních nákladů vypočítávány na spotřebních koších, jejichž váhy byly stanoveny u indexu maloobchodních cen na základě maloobchodního obratu (pokud jde o zboží), bilance peněžních příjmů a vydání obyvatelstva (pokud jde o služby) a u indexů životních nákladů podle struktury vydání domácností ze statistiky životní úrovně za rok 1977. Indexy životních nákladů byly vypočítávány za stejné sociální skupiny jako v letech 1972–1979. Celkový počet reprezentantů pro výpočet indexů činil 1649. Základním obdobím byl leden 1977. Ceny jednotlivých druhů zboží a služeb byly zjišťovány shodně jako v období od roku 1972.

Další **revize** indexů maloobchodních cen a životních nákladů byla provedena **v letech 1985 až 1986**. Váhy pro výpočet indexu maloobchodních cen byly konstruovány na údajích maloobchodního obratu a bilance peněžních příjmů a vydání obyvatelstva za rok 1984, u indexů životních nákladů byly váhy stanoveny na základě údajů statistiky rodinných účtů za rok 1984 a to za stejné sociální skupiny jako v předchozích letech. Celkový počet reprezentantů byl 1649. Základním obdobím pro výpočet indexů byl leden 1984.

Systém statistiky spotřebitelských cen bylo nutné po roce 1989 přizpůsobit podmínkám tržní ekonomiky a liberalizace cen. **Revize indexů spotřebitelských cen**, která probíhala **v letech 1989 až 1990** byla poslední revizí, kdy byly váhy pro výpočet indexu maloobchodních (spotřebitelských) cen konstruovány na základě údajů maloobchodního obratu. Od roku 1991 byly indexy spotřebitelských cen i indexy životních nákladů vypočítávány za stejné skupiny a ve stejném členění jako v předchozích letech. Váhy byly konstruovány na základě údajů o maloobchodním obratu a peněžním vydání obyvatelstva za rok 1989. Počet reprezentantů ve spotřebním koši byl 1051 (od roku 1992 byl spotřební koš každoročně aktualizován – počet reprezentantů snížen na cca 800). Vzhledem k liberalizaci cen došlo k výrazné změně ve zjišťování spotřebitelských cen. Kromě celostátně platných cen byly všechny ceny zjišťovány pracovníky oblastních statistických orgánů měsíčně přímo ve vybraných prodejnách a provozovnách. Základním obdobím pro výpočet indexů byl leden 1989.

Změna struktury spotřeby obyvatelstva spojená s transformací ekonomiky a snížená kompatibilita našeho informačního systému na systémy zemí Evropské unie vedly k rozhodnutí připravit **komplexní revizi** cenových indexů již **v průběhu let 1993–1994** a její uplatnění od ledna 1995. Základem pro váhový systém se stala statistika rodinných účtů. Kromě úhrnného váhového schématu průměrné domácnosti byla zpracována váhová schémata pro výpočet indexů spotřebitelských cen (životních nákladů) za domácnosti zaměstnanců celkem, domácnosti zaměstnanců v nízkém příjmovém pásmu, domácnosti zaměstnanců s dětmi, neúplné rodiny zaměstnanců, domácnosti důchodců, domácnosti důchodců v nízkém příjmovém pásmu, domácnosti žijící v hl. m. Praze a domácnosti žijící v obcích do 5 tis. obyvatel. Váhy byly u všech typů indexů stanoveny podle výsledků statistiky rodinných účtů za rok 1993. Spotřební koše byly členěny do 10 oddílů (potraviny, nápoje, tabák; odívání; bydlení; zařízení a provoz domácností; zdravotnictví; doprava; volný čas; vzdělávání; veřejné stravování a ubytování; ostatní zboží a služby) podle klasifikace individuální spotřeby – **COICOP** (Classification of Individual Consumption by Purpose) – verze roku 1994. Počet reprezentantů ve spotřebním koši byl 737. Základním obdobím pro výpočet indexů byl prosinec 1993.

V letech 1999–2000 byla realizována další **komplexní revize** cenových indexů s uplatněním **od ledna 2001**. Základem pro váhový systém byly údaje statistiky rodinných účtů za rok 1999, které byly korigovány na základě údajů statistiky národních účtů. Váhy byly vypočteny za následující skupiny domácností: domácnosti celkem, domácnosti zaměstnanců, domácnosti důchodců, domácnosti s dětmi v nízkém příjmovém pásmu, domácnosti žijící v hl. m. Praze. Váhy

ve spotřebním koši domácností celkem vycházely ze struktury průměrných výdajů všech domácností. Váhy ve spotřebních koších sociálních skupin ze struktury výdajů příslušné sociální skupiny domácností, váhy domácností žijících v hl. m. Praze ze struktury výdajů domácností žijících v Praze. Spotřební koše byly členěny do 12 oddílů (potravin a nealkoholických nápojů; alkoholické nápoje a tabák; odívání a obuv; bydlení, voda, energie, paliva; bytové vybavení; zdraví; doprava; pošty a telekomunikace; rekreace a kultura; vzdělávání; stravování a ubytování; ostatní zboží a služby) podle mezinárodní klasifikace individuální spotřeby podle účelu – **CZ-COICOP** – verze roku 1999. Počet reprezentantů ve spotřebním koši byl cca 775. Základním obdobím pro výpočet indexů byl prosinec 1999.

K další revizi indexů spotřebitelských cen došlo **v letech 2005–2006**. Základem pro váhový systém byly údaje statistiky rodinných účtů za rok 2005, které byly korigovány na základě údajů statistiky národních účtů. Váhy byly stanoveny za následující skupiny domácností: domácnosti celkem, domácnosti zaměstnanců, domácnosti důchodců, domácnosti s dětmi v nízkém příjmovém pásmu, domácnosti žijící v hl. m. Praze. Váhy ve spotřebním koši domácností celkem vycházely ze struktury průměrných výdajů všech domácností, váhy ve spotřebních koších sociálních skupin ze struktury výdajů příslušné sociální skupiny domácností, váhy domácností žijících v hl. m. Praze ze struktury výdajů domácností žijících v Praze. Spotřební koše byly stejně jako při předcházející revizi členěny podle mezinárodní klasifikace individuální spotřeby podle účelu – **CZ-COICOP**. Počet reprezentantů ve spotřebním koši byl cca 729. Při revizi 2005 byly nově ve spotřebním koši zavedeny tzv. subindexy. Jsou to bazické indexy některých skupin COICOP 4, které jsou počítány mimo spotřební koš. Jedná se zejména o skupiny zboží a služeb s tarifními cenami (elektřina, plyn, železniční doprava, telekomunikace, finanční služby), kde existuje široký rozsah nabízených produktů s častou obměnou. Základním obdobím pro výpočet indexů byl prosinec 2005. V souladu s požadavkem Eurostatu byla založena časová řada indexů se základem průměr roku 2005 = 100. Výpočet revidovaných indexů byl zahájen od ledna 2007.

V roce 2009 na základě doporučení Eurostatu bylo přistoupeno k aktualizaci váhových systémů mezi dvěma komplexními revizemi. Stálé váhy z roku 2005 byly od úrovně COICOP 1 až do úrovně COICOP 4 klasifikace CZ-COICOP aktualizovány dle výdajů domácností statistiky národních účtů v roce 2008. Váhy byly vypočteny za následující skupiny domácností: domácnosti celkem, domácnosti důchodců a domácnosti žijící v hl. m. Praze. Výpočet indexů na takto aktualizovaných váhách byl zahájen od ledna 2010. U cenových indexů došlo ke změně ceny základního období z prosince 2005 na prosinec 2009. K navázání na stávající časovou řadu průměr roku 2005 = 100 byla nově zvolena metoda řetězení indexů (bez potřeby přepočtových můstků). Zároveň se tato časová řada začala používat k výpočtu dalších indexů: předchozí měsíc = 100, stejné období předchozího roku = 100, průměr posledních 12 měsíců proti průměru předchozích 12 měsíců.

Další komplexní revize spotřebního koše pro výpočet indexů spotřebitelských cen proběhla v letech **2010 a 2011**. Výpočet revidovaných indexů byl zahájen **od ledna 2012**. Základem pro váhový systém agregovaných indexů (od úrovně COICOP 4 až do úrovně COICOP 1 a úhrnu) klasifikace CZ-COICOP byly údaje statistiky národních účtů za rok 2010. Pro výběr a stanovení váhy konkrétních cenových reprezentantů byly použity údaje z mimořádného šetření detailní struktury peněžních výdajů domácností v jednotlivých skupinách COICOP 4 v roce 2010. Kromě stanovení vah za domácnosti celkem byly zkonstruovány spotřební koše pro domácnosti důchodců a domácnosti žijící v hl. m. Praze. Váhy ve spotřebním koši domácností celkem vycházely ze struktury průměrných výdajů všech domácností dle statistiky národních a rodinných účtů. Váhy ve spotřebním koši domácností důchodců a váhy domácností žijících v hl. m. Praze vycházely ze struktury výdajů příslušné skupiny domácností dle statistiky rodinných účtů a byly korigovány údaji statistiky národních účtů. Pro sestavení váhových schémat se používaly i dodatečné informace např. od poskytovatelů služeb s tarifními cenami (služby telekomunikační, finanční,...). Spotřební koše byly stejně jako při předcházející revizi členěny podle mezinárodní klasifikace individuální spotřeby podle účelu – **CZ-COICOP**. Počet reprezentantů ve spotřebním koši byl 692 (včetně deseti subindexů). Základním obdobím pro výpočet indexů byl prosinec 2011. K navázání na stávající časovou řadu průměr roku 2005 = 100 byla zvolena metoda řetězení indexů, která byla použita již

při dílčí revizi realizované v roce 2009.

V roce **2013** došlo k další aktualizaci vah ve spotřebním koši. Stálé váhy z roku 2010 byly od úrovně COICOP 1 až do úrovně COICOP 4 klasifikace CZ-COICOP aktualizovány dle výdajů domácností statistiky národních účtů v roce 2012. Váhy byly vypočteny za skupiny domácnosti celkem, domácnosti důchodců a domácnosti žijící v hl. m. Praze. Výpočet indexů na takto aktualizovaných váhách byl zahájen od ledna 2014. U cenových indexů došlo ke změně ceny základního období z prosince 2011 na prosinec 2013. K navázání na stávající časovou řadu průměr roku 2005 = 100 byla opět použita metoda řetězení indexů. Z této časové řady i nadále vycházel výpočet dalších indexů: předchozí měsíc = 100, stejné období předchozího roku = 100, průměr posledních 12 měsíců proti průměru předchozích 12 měsíců

V roce **2015** došlo k další aktualizaci vah ve spotřebním koši. Stálé váhy z roku 2012 byly od úrovně COICOP 1 až do úrovně COICOP 4 klasifikace CZ-COICOP aktualizovány dle výdajů domácností statistiky národních účtů v roce 2014. Váhy byly vypočteny za skupiny domácnosti celkem, domácnosti důchodců a domácnosti žijící v hl. m. Praze. Výpočet indexů na takto aktualizovaných váhách byl zahájen od ledna 2016. U cenových indexů došlo ke změně ceny základního období z prosince 2013 na prosinec 2015. K navázání na stávající časovou řadu průměr roku 2005 = 100 byla opět použita metoda řetězení indexů. Z této časové řady i nadále vycházel výpočet dalších indexů: předchozí měsíc = 100, stejné období předchozího roku = 100, průměr posledních 12 měsíců proti průměru předchozích 12 měsíců.

Od **ledna 2017** byla nově zavedena časová řada bazických indexů se základem průměr roku 2015 = 100. Z této časové řady byly počítány indexy k dalším základům (předchozí měsíc = 100, stejné období předchozího roku = 100 a index klouzavých průměrů za posledních 12 měsíců k průměru 12 předcházejících měsíců). Indexy vypočtené z dosavadní časové řady bazických indexů průměr roku 2005 = 100 zůstávají platné, nedochází k revizi již publikovaných údajů.

Od **ledna 2018** byly indexy spotřebitelských cen počítány na základě nově zavedené klasifikace ECOICOP (evropská klasifikace individuální spotřeby podle účelu), která zavedla do spotřebního koše detailnější členění. K této změně došlo dle nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 2016/792. Třídění výrobků a služeb do 12 oddílů zůstalo zachováno. Od ledna 2018 se prováděl výpočet indexů spotřebitelských cen na aktualizovaném spotřebním koši založeném na váhách roku 2016. Současně došlo u cenových indexů ke změně ceny základního období z prosince 2015 na prosinec 2017. Nově vypočítávané indexy byly na všech úrovních spotřebního koše řetězeny k časové řadě indexů o základu průměr roku 2015 = 100. Tím bylo zajištěno pokračování této časové řady, ze které byly počítány indexy k dalším základům (předchozí měsíc = 100, stejné období předchozího roku = 100 a index klouzavých průměrů za posledních 12 měsíců k průměru 12 předcházejících měsíců).

Od **ledna 2020** se prováděl výpočet indexů spotřebitelských cen na aktualizovaném spotřebním koši založeném na váhách roku 2018. Současně došlo u cenových indexů ke změně ceny základního období z prosince 2017 na prosinec 2019. Nově vypočítávané indexy byly na všech úrovních spotřebního koše řetězeny k časové řadě indexů o základu průměr roku 2015 = 100. Tím bylo zajištěno pokračování této časové řady, ze které byly počítány indexy k dalším základům (předchozí měsíc = 100, stejné období předchozího roku = 100 a index klouzavých průměrů za posledních 12 měsíců k průměru 12 předcházejících měsíců). Členění spotřebního koše vycházelo stejně jako v předcházejícím období (od roku 2018) z klasifikace ECOICOP (evropská klasifikace individuální spotřeby podle účelu), která dělila spotřební koš na 12 hlavních oddílů.

Od **ledna 2022** došlo u cenových indexů ke změně cenového referenčního období z prosince 2019 na prosinec 2021. Nově vypočítávané indexy o základu prosinec 2021 = 100 byly na všech úrovních členění spotřebního koše řetězeny ke stávající bazické časové řadě indexů o základu průměr roku 2015 = 100. Tím bylo zajištěno pokračování této časové řady, ze které byly následně počítány indexy k dalším základům (předchozí měsíc = 100, stejné období předchozího

roku = 100 a index klouzavých průměrů za posledních 12 měsíců k průměru 12 předcházejících měsíců). V roce 2021 proběhla revize váhového systému. Váhy byly od ledna roku 2022 zaktualizovány na základě průměru výdajů domácností statistiky národních účtů v letech 2019–2021. Váhy pro detailní cenové reprezentanty jsou zaktualizovány dle údajů statistiky rodinných účtů doplněných o další dostupné zdroje a šetření. Od ledna roku 2022 byly publikované cenové indexy vypočteny podle nových revidovaných indexních schémat.

Od **ledna 2024** se prováděl výpočet indexů spotřebitelských cen na aktualizovaném spotřebním koši založeném na váhách roku 2022 modifikovaných odhadem výdajů v roce 2023. Současně došlo u cenových indexů ke změně ceny základního období z prosince 2021 na prosinec 2023. Nově vypočítávané indexy byly na všech úrovních spotřebního koše řetězeny k časové řadě indexů o základu průměr roku 2015 = 100. Tím bylo zajištěno pokračování této časové řady, ze které byly počítány indexy k dalším základům (předchozí měsíc = 100, stejné období předchozího roku = 100 a index klouzavých průměrů za posledních 12 měsíců k průměru 12 předcházejících měsíců). Členění spotřebního koše vycházelo stejně jako v předcházejícím období (od roku 2018) z klasifikace ECOICOP (evropská klasifikace individuální spotřeby podle účelu), která dělila spotřební koš na 12 hlavních oddílů.

II. Revize indexů spotřebitelských cen (životních nákladů) 2024

V roce 2025 proběhla revize váhového systému. Váhy od ledna roku 2026 primárně vycházejí z výdajů domácností v roce 2024 a jsou modifikovány odhadem výdajů roku 2025. Váhy pro detailní cenové reprezentanty jsou zaktualizovány dle údajů statistiky rodinných účtů doplněných o další dostupné zdroje a šetření. Od ledna roku 2026 jsou publikované cenové indexy vypočteny podle nových revidovaných indexních schémat.

Od ledna 2026 došlo u cenových indexů ke změně cenového referenčního období z prosince 2023 na prosinec 2025. Dle Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/792 je současně zavedena časová řada bazických indexů se základem průměr roku 2025 = 100. Z této časové řady jsou počítány indexy k dalším základům (předchozí měsíc = 100, stejné období předchozího roku = 100 a index klouzavých průměrů za posledních 12 měsíců k průměru 12 předcházejících měsíců). Původní časová řada se základem průměr roku 2015 = 100 je nadále počítána i publikována, ale nejsou z ní již odvozovány jiné indexy.

Od ledna 2026 jsou detailní indexy spotřebitelských cen počítány na základě aktualizované klasifikace COICOP 2018 (Classification of Individual Consumption by Purpose, Klasifikace individuální spotřeby podle účelu), která nahradila původní klasifikaci (ECOICOP). Klasifikace COICOP 2018 zavedla do spotřebního koše podrobnější členění a třídění výrobků a služeb do 13 oddílů:

- 1. Potraviny a nealkoholické nápoje** – veškeré potraviny včetně nealkoholických nápojů.
- 2. Alkoholické nápoje, tabák** – alkoholické nápoje a tabákové výrobky.
- 3. Odívání a obuv** – oděvní materiály, oděvy, oděvní doplňky, textilní galanterie, obuv včetně půjčování a oprav.
- 4. Bydlení, voda, energie, paliva** – nájemné vč. imputovaného, úhrady za užívání družstevních bytů, služby spojené s užíváním bytu, výrobky a služby pro drobné opravy a údržbu bytu, vodné a stočné, odvoz popela a odpadků, všechny druhy energií (plyn, elektřina, teplo), tuhá paliva.

5. Vybavení, zařízení a služby pro domácnost – nábytek a bytové vybavení, koberce, bytový textil vč. ložního prádla, domácí spotřebiče, skleněné, porcelánové, stolní a kuchyňské potřeby pro domácnost, zboží a služby pro běžnou údržbu domácnosti, náradí, nástroje a různé potřeby pro dům a zahradu.

6. Zdraví – léčiva a zdravotnické výrobky, stomatologické výrobky, služby očních optiků, služby lékařů, lázeňská péče, regulační poplatky při návštěvě pohotovosti.

7. Doprava – osobní dopravní prostředky vč. oprav a náhradních dílů, pohonné hmoty, veřejná doprava (železniční, autobusová, místní, letecká), doprava žáků a studentů, přepravní a poštovní služby.

8. Informace a telekomunikace – telefonní přístroje (mobilní telefony), telefonní služby.

9. Rekreace, sport a kultura – rozhlasové a televizní přijímače, přehrávače a rekordéry, výpočetní technika, hudební nástroje, sportovní potřeby vč. oprav, knihy, noviny a časopisy, hračky, papírenské zboží, kulturní služby, loterie a hazardní hry, sportovní aktivity, tuzemská a zahraniční rekreace, květiny a potřeby pro jejich pěstování, domácí zvířata a potřeby pro jejich chov včetně veterinární služby.

10. Vzdělávání – všechny stupně vzdělávání vč. výuky jazyků a umělecké výchovy.

11. Stravovací a ubytovací služby – zahrnuje jídla a nápoje v restauracích, kavárnách a podobných zařízeních, závodní stravování, školní stravování, ubytování v hotelích, v penzionech, chatách, na internátech a vysokoškolských kolejích.

12. Pojištění a finanční služby – pojištění (osob, bytů, domů, automobilů), finanční služby a bankovní poplatky.

13. Osobní a sociální péče, různé zboží a služby – služby osobní péče, elektrické spotřebiče pro osobní péči, kosmetické výrobky, klenoty, hodinky, kožená galanterie, administrativní a právní služby.

A) Výběr cenových reprezentantů

Aktualizace cenových reprezentantů spotřebního koše vycházela z požadavků Eurostatu, podnětů tazatelek a jiných dostupných zdrojů.

Počet cenových reprezentantů v novém spotřebním koši pro výpočet indexů spotřebitelských cen (životních nákladů) je následující:

Od roku 2026:

Oddíly COICOP	leden 2026
Potraviny a nealkoholické nápoje	-
Alkoholické nápoje, tabák	-
Odívání a obuv	67
Bydlení, voda, energie, paliva	41
Vybavení, zařízení a služby pro domácnost	58
Zdraví	13
Doprava	60
Informace a telekomunikace	25
Rekreace, sport a kultura	78
Vzdělávání	12
Stravovací a ubytovací služby	42
Pojištění a finanční služby	5
Osobní a sociální péče, různé zboží a služby	26
Úhrn	427

Do roku 2025:

Oddíly ECOICOP	leden 2016	leden 2018	leden 2020	leden 2022	leden 2024
Potraviny a nealkoholické nápoje	161	159	156	-	-
Alkoholické nápoje, tabák	23	23	24	-	-
Odívání a obuv	65	65	67	67	67
Bydlení, voda, energie, paliva	41	41	40	40	40
Bytové vybavení, zařízení domácnosti; opravy	81	79	76	60	60
Zdraví	18	18	20	13	13
Doprava	82	87	87	87	57
Pošty a telekomunikace	5	8	7	7	7
Rekreace a kultura	107	108	111	99	98
Vzdělávání	12	12	12	12	12
Stravování a ubytování	42	42	41	42	42
Ostatní zboží a služby	57	50	49	32	32
Úhrn	694	692	690	459	428

Od roku 2019 dochází k postupné implementaci „scanner dat“ (SD, dat z pokladen maloobchodních řetězců) do výpočtu inflace. Tato SD průběžně nahrazují terénní sběr cen. Od ledna 2021 se to týkalo oddílů 01 – Potraviny a nealkoholické nápoje, 02 – Alkoholické nápoje, tabák a skupin 05.61 – Spotřební zboží pro domácnost a 13.12 – Ostatní přístroje, předměty a výrobky pro osobní péči, 13.291.1 - Předměty pro cestování, pro malé děti a osobní předměty jinde neuvedené, od ledna 2022 navíc skupin 06.11 – Léčiva, 06.12 – Zdravotnické potřeby, 06.133 – Pomůcky pro pohyb a jiné pomůcky, 09.322 – Potřeby pro zvířata, 09.740.1 – Papírnické zboží, psací a kreslicí potřeby Od ledna 2026 přibyla skupina 04.311.1 – Materiály pro drobné opravy a údržbu bydlení.

B) Váhový systém

Záměrem revize spotřebního koše v letech 2024 a 2025 byla aktualizace váhového systému pro výpočet indexů spotřebitelských cen. Od ledna 2026 jsou tyto indexy počítány na aktualizovaných váhách. Tyto váhy vycházejí, stejně jako v předchozím období, z národního konceptu konečné peněžní spotřeby domácností, tj. zejména zde není zahrnuta spotřeba v zahraničí a naturální spotřeba. Nejsou pokryty drogy, prostituce, životní pojištění a FISIM. Koncept imputovaného nájemného je odlišný od národních účtů. Zdrojem vah od agregací COICOP3 jsou údaje čtvrtletních národních účtů, referenční roky 2024–2025 a ročních národních účtů, referenční rok 2024. Váhy pro podrobnější agregace a detailní cenové reprezentanty jsou zaktualizovány dle údajů statistiky rodinných účtů za rok 2024 doplněných o další dostupné zdroje a šetření. Od ledna roku 2026 jsou publikované cenové indexy vypočteny podle nových revidovaných indexních schémat.

Od roku 2026:

Oddíly COICOP	Stálé váhy roků v ‰	
	rok 2024	
1. Potraviny a nealkoholické nápoje	168,6	
2. Alkoholické nápoje, tabák	82,9	
3. Odívání a obuv	39,1	
4. Bydlení, voda, energie, paliva	269,8	
5. Vybavení, zařízení a služby pro domácnost	51,2	
6. Zdraví	25,7	
7. Doprava	99,1	
8. Informace a telekomunikace	47,5	
9. Rekreace, sport a kultura	78,5	
10. Vzdělávání	6,1	
11. Stravovací a ubytovací služby	68,2	
12. Pojištění a finanční služby	17,8	
13. Osobní a sociální péče, různé zboží a služby	45,5	
Celkem	1 000,0	

Do roku 2025:

Oddíly ECOICOP	Stálé váhy roků v ‰					
	rok 2012	rok 2014	rok 2016	rok 2018	rok 2020	rok 2022
1. Potraviny a nealkoholické nápoje	170,8	180,6	177,6	177,2	178,1	177,4
2. Alkoholické nápoje, tabák	95,0	93,4	92,2	87,0	87,0	84,6
3. Odívání a obuv	32,9	39,2	41,5	41,6	38,9	44,0
4. Bydlení, voda, energie, paliva	265,6	251,3	257,2	251,4	267,4	258,4
5. Bytové vybavení, zařízení domácnosti; opravy	61,1	57,8	58,1	56,6	58,3	58,0
6. Zdraví	23,8	23,0	24,5	24,5	26,5	27,9
7. Doprava	101,3	100,9	101,7	115,1	103,7	105,6
8. Pošty a telekomunikace	30,6	30,7	28,9	28,8	32,6	29,4
9. Rekreace a kultura	87,6	89,6	86,3	85,3	81,5	78,2
10. Vzdělávání	7,4	6,2	5,7	5,6	5,6	6,2
11. Stravování a ubytování	55,6	58,1	59,1	63,5	57,9	64,8
12. Ostatní zboží a služby	68,3	69,2	67,2	63,4	62,5	65,5
Celkem	1 000,0	1 000,0	1 000,0	1 000,0	1 000,0	1 000,0

Kromě indexu spotřebitelských cen za domácnosti celkem se počítají indexy spotřebitelských cen (životních nákladů) za domácnosti důchodců a domácnosti žijící v hl. m. Praze. Váhy ve spotřebním koši domácností důchodců a váhy domácností žijících v hl. m. Praze vycházely ze struktury výdajů příslušné skupiny domácností dle statistiky rodinných účtů a byly korigovány údaji statistiky národních účtů. Ve váhovém schématu domácností důchodců není zahrnuto imputované nájemné.

Váhová schémata pro výpočet indexů spotřebitelských cen (životních nákladů) za jednotlivé skupiny domácností jsou uvedena v příloze č. 1.

V rámci revize indexů spotřebitelských cen byla provedena v souladu s legislativními nařízeními Evropské unie konstrukce váhového schématu pro výpočet **harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (dále HICP)**.

Mezi strukturou spotřebního koše národního indexu spotřebitelských cen ČR a strukturou spotřebního koše HICP jsou určité rozdíly. Ve váhách HICP jsou zahrnuty tržby za nákupy cizinců na území České republiky, ale není v něm zahrnuto imputované nájemné na rozdíl od národního indexu spotřebitelských cen, kde tržby za nákupy cizinců zahrnuty nejsou, ale je zde zahrnuto imputované nájemné.

Harmonizovaný index spotřebitelských cen užívá řetězových vah, které jsou obměňovány každoročně v prosinci. Zdrojem aktualizace jsou data národních účtů (konečná peněžní spotřeba domácností, domácí koncept) předchozího roku. Od ledna 2026 je základním cenovým obdobím průměr roku 2025.

C) Metodika

Metodika zjišťování spotřebitelských cen je podrobně popsána v metodické příručce pro uživatele „Indexy spotřebitelských cen“

https://csu.gov.cz/kdyz_se_rekne_inflace_resp_mira_inflace.

Váhová schémata pro výpočet indexů spotřebitelských cen (životních nákladů) za jednotlivé skupiny domácností

Příloha č.1

Kód / Code	Název / Title	Stálé váhy r. 2024 (%)		
		domácnosti celkem	domácnosti důchodců *)	domácnosti v hl.m. Praze
00	ÚHRN	1000,000000	1000,000000	1000,000000
01	POTRAVINY A NEALKOHOLICKÉ NÁPOJE	168,584131	227,720111	146,623042
01.1	Potraviny	152,798467	209,208824	132,618015
01.11	Obiloviny a výrobky z obilovin	27,361081	36,587151	21,553531
01.12	Maso	38,659735	54,394574	31,827558
01.13	Ryby a mořské plody	3,461254	4,342429	3,566315
01.14	Mléko, mléčné výrobky a vejce	26,706571	34,171976	24,740520
01.15	Oleje a tuky	5,579562	9,450552	4,340590
01.16	Ovoce a ořechy	12,261614	17,410859	11,717948
01.17	Zelenina, luštěniny a brambory	15,109002	21,193275	14,641211
01.18	Cukr a cukrovinky	13,437701	18,200000	11,568162
01.19	Hotová jídla, polotovary a ostatní potravinářské výrobky	10,221947	13,458008	8,662180
01.2	Nealkoholické nápoje	15,785664	18,511287	14,005027
02	ALKOHOLICKÉ NÁPOJE, TABÁK	82,870815	105,809831	73,128494
02.1	Alkoholické nápoje	36,718916	49,936965	33,840517
02.3	Tabák	46,151899	55,872866	39,287977
03	ODÍVÁNÍ A OBUV	39,117649	25,380047	38,334412
03.1	Odívání	29,374479	18,919454	28,283951
03.2	Obuv	9,743170	6,460593	10,050461
04	BYDLENÍ, VODA, ENERGIE, PALIVA	269,810755	234,779841	282,076188
04.1	Nájemné z bytu	34,497805	51,322954	59,443345
04.2	Imputované nájemné za bydlení (náklady vlastnického bydlení)	119,295072	0,000000	141,339558
04.3	Drobné opravy, údržba a zabezpečení bydlení	13,507671	14,566275	8,249688
04.4	Dodávka vody a ostatní služby související s bydlením	20,514268	30,906214	18,196657
04.5	Elektřina, plyn a ostatní paliva	81,995939	137,984398	54,846940
05	VYBAVENÍ, ZAŘÍZENÍ A SLUŽBY PRO DOMÁCNOST	51,231927	51,936873	50,686093
05.1	Nábytek a zařízení domácnosti	18,492493	13,963158	22,101975
05.2	Bytový textil	6,206558	7,033342	5,369686
05.3	Domácí spotřebiče	9,508924	11,106859	8,409527
05.4	Skleněné, stolní a kuchyňské potřeby pro domácnost	3,824292	3,699798	3,766906
05.5	Nářadí, nástroje a vybavení pro dům a zahradu	3,695333	4,298951	2,238927
05.6	Zboží a služby pro domácnost	9,504327	11,834765	8,799072
06	ZDRAVÍ	25,690504	44,901860	32,682783
07	DOPRAVA	99,130164	62,318712	74,229936
07.1	Nákup osobních dopravních prostředků	39,231811	20,302735	26,650896
07.2	Provoz osobních dopravních prostředků	49,972974	34,895687	34,910927
07.3	Osobní doprava	8,087484	4,784985	11,026066
07.4	Přepravní a poštovní služby	1,837895	2,335305	1,642047
08	INFORMACE A TELEKOMUNIKACE	47,473463	52,640651	48,390215
08.1	Informační a telekomunikační zařízení a příslušenství	12,093774	8,980351	14,365660
08.3	Informační a telekomunikační služby	35,379689	43,660300	34,024555
09	REKREACE A KULTURA	78,519663	60,155019	93,823779
09.1	Zboží dlouhodobé spotřeby pro rekreaci	0,529366	0,607207	0,857848
09.2	Jiné zboží pro rekreaci	5,483502	2,543130	6,830441
09.3	Výrobky pro zahradu, rostliny a domácí zvířata	11,848126	13,655885	9,266410
09.4	Rekreační služby	28,911613	15,090837	37,489604
09.5	Hudební nástroje a záznamová média s audiovizuálním obsahem	1,759290	0,705922	1,203300
09.6	Kulturní služby	5,338698	2,869407	7,007491
09.7	Noviny, knihy a papírnické zboží	6,105766	8,095862	6,820313
09.8	Organizovaná dovolená a zájezdy	18,543302	16,586769	24,348372
10	VZDĚLÁVÁNÍ	6,103596	0,451882	8,686817
11	STRAVOVACÍ A UBYTOVACÍ SLUŽBY	68,164239	44,311483	85,876764
11.1	Stravovací služby	60,074047	41,040255	73,758870
11.2	Ubytovací služby	8,090192	3,271228	12,117894
12	POJIŠTĚNÍ A FINANČNÍ SLUŽBY	17,831659	21,704243	15,573016
13	OSOBNÍ A SOCIÁLNÍ PÉČE, RŮZNÉ ZBOŽÍ A SLUŽBY	45,471435	67,889447	49,888461

*) Struktura vah domácností důchodců neobsahuje imputované nájemné, proto není zcela srovnatelná.